

Styret i Sunndal Sparebank
Postboks 14
6601 SUNNDALSØRA

VAR REFERANSE
19/9868

DERES REFERANSE

DATO
23.06.2020

Tilsynsrapport

Finanstilsynet gjennomførte stedlig tilsyn i Sunndal Sparebank 20.-21. november 2019 som ledd i Finanstilsynets risikobaserte tilsynsvirksomhet. Til grunn for disse merknadene ligger Finanstilsynets foreløpige rapport datert 29. januar 2020 og styrets kommentarer til rapporten i brev av 18. mars 2020.

Finanstilsynet har følgende merknader etter det stedlige tilsynet:

Overordnet styring og kontroll

Risikostyring og kontrollmiljø

Finanstilsynet stilte i foreløpig rapport spørsmål om lederbekreftelsen av internkontrollen var hensiktsmessig utformet. Lederbekreftelsen består bl.a. av en vurdering av 155 ulike mål fordelt på ulike virksomhetsområder. Styret skriver i sitt svar at prosessen vil bli tatt opp til vurdering inneværende år. Finanstilsynet tar styrets svar til etterretning.

Finanstilsynet understreket i foreløpig rapport at regelverket stiller strenge krav til virksomhetsstyring med blant annet lovkrav om uavhengige kontrollfunksjoner. Organiseringen av bankens styrings- og kontrollordninger skal stå i forhold til risikoen ved og omfanget av virksomheten. Finanstilsynet ba styret kommentere bankens bevissthet om rollefordeling for å sikre at interessekonflikter blir identifisert og håndtert. Styret skriver i sitt tilsvarende svar at de er kjent med lovkravene om uavhengige kontrollfunksjoner og at banken er tilstrekkelig dimensjonert hva gjelder kompetanse og kapasitet ut fra art og omfang av bankens virksomhet i dag, også for forhold som gjelder potensielle interessekonflikter. Styret skriver videre at de løpende vurderer behovet for uavhengige kontrollfunksjoner, og at banken i 2019 besluttet å styrke kapasiteten med ytterligere ett årsverk innen compliance. Finanstilsynet understreker viktigheten av uavhengighet i risikostyringsfunksjonen.

Klima, miljø og samfunnsansvar

Finanstilsynet noterte seg at banken har etablert enkelte grønne låneprodukter og utstedt et grønt obligasjonslån. Finanstilsynet ba styret i foreløpig rapport informere om det videre arbeidet med grønn utlånspraksis. Styret skriver bl.a. i sitt svar at banken planlegger å beholde bærekraft høyt på agendaen og vil følge utviklingen i arbeidet som nå gjøres i Finans Norge, Eika Gruppen AS og Eika Boligkreditt AS. Bankens fokus vil i første omgang være videreutvikling av dagens retningslinjer og dokumentasjon. Bankens vil parallelt følge opp bærekrafts-initiativene i Eika-alliansen.

Styring og kontroll av kredittrisiko

Vekst

Finanstilsynet viste i foreløpig rapport til bankens høye utlånsvekst, som hovedsakelig har kommet fra bankens relativt nyetablerte kontorer, og pekte på at høy vekst og nye markedsområder erfaringsmessig innebærer en økt risiko for tap. Styret skriver i sitt svar at det er kjent med denne problemstillingen, men mener at etableringen av avdelingskontorer i Molde og Ålesund har redusert den geografiske konsentrasjonsrisikoen og bidrar til redusert sårbarhet, økte inntektsstrømmer og større robusthet for banken. Finanstilsynet noterer seg styrets kommentarer og vil følge utviklingen fremover.

IFRS9

Banken informerte under tilsynet om effektene av overgangen til tapsmetodikk etter IFRS 9 gjeldende fra 1. januar 2020. Finanstilsynet legger til grunn at styret vil hensynta modellusikkerhet i beregningene som gjennomføres, samt sikre at banken bygger nødvendig kompetanse om modellen.

Strategi, policy, rammer og mål

Finanstilsynet pekte i foreløpig rapport på at banken ikke har etablert rammer for bransjeeksponering eller porteføljekvalitet og reiste spørsmål om etablering av slike rammer ville være hensiktsmessig. Finanstilsynet merker seg at styret i sitt svar skriver at de vil vurdere om det kan være hensiktsmessig å etablere rammer for bransjeeksponering og porteføljekvalitet.

Organisering og ansvarsforhold – rutiner og prosedyrer

Finanstilsynet pekte i foreløpig rapport på at kredittpolicyen ikke inkluderer en beskrivelse av hvordan rådgiver skal forholde seg dersom en sak ikke er i tråd med bankens policy eller bestemmelser i kredithåndboken, herunder om saken skal eskaleres i fullmakssystemet, og ba om styrets kommentarer. Styret skriver i sitt svar at de vil se nærmere på dette i forbindelse med revisjon av kredittpolicy, med mål om å tydeliggjøre brudd og avvik fra kredittpolicyen, hvordan dette skal kommenteres i saksnotat og eventuelle krav om eskalering i fullmakssystemet. Finanstilsynet tar styrets kommentar til etterretning.

Kredittkontroll

Finanstilsynet etterlyste under tilsynet en bredere og mer kvalitativ kontroll med kredittsakene, for å sikre at sakene er i tråd med bankens policy og retningslinjer på kredittområdet. Det ble under tilsynet orientert om at banken hadde besluttet å utarbeide en kontrollplan for kredittområdet, og Finanstilsynet oppfattet at den nye kontrollplanen ville representere en slik bredere kontroll. Styret skriver i sitt svarbrev at ny kontrollplan for kredittområdet vil være et godt supplement til allerede etablerte kontroller for å sikre en bredere og mer kvalitativ kontroll av kredittsakene. Eventuelle funn som avdekkes vil benyttes til korrigerende tiltak på individnivå eller gruppenivå dersom det avdekkes feil av mer generell karakter hos flere rådgivere.

Betalingslettelser

Finanstilsynet reiste i foreløpig rapport spørsmål om banken har en underrapportering av forbearance-saker. Styret skriver at det for perioden 2017 til 2019 ikke har vært grunnlag for merking av forbearance på flere kunder. Finanstilsynet merker seg at styret mener det kan være grunnlag for at forbearance-kunder blir rapportert på periodisk basis for tettere oppfølging og vil følge opp dette i 2020.

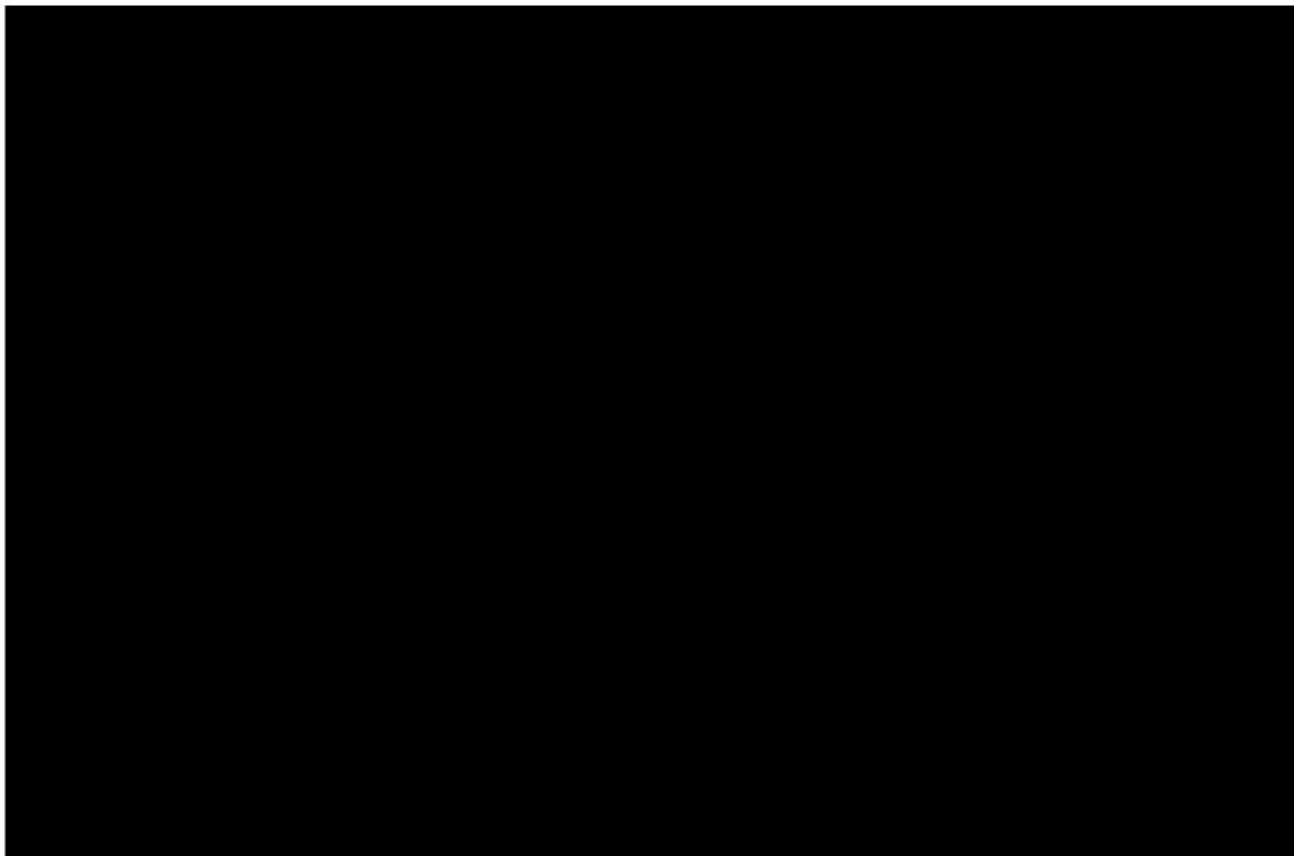
Kredittbevilgningsprosess

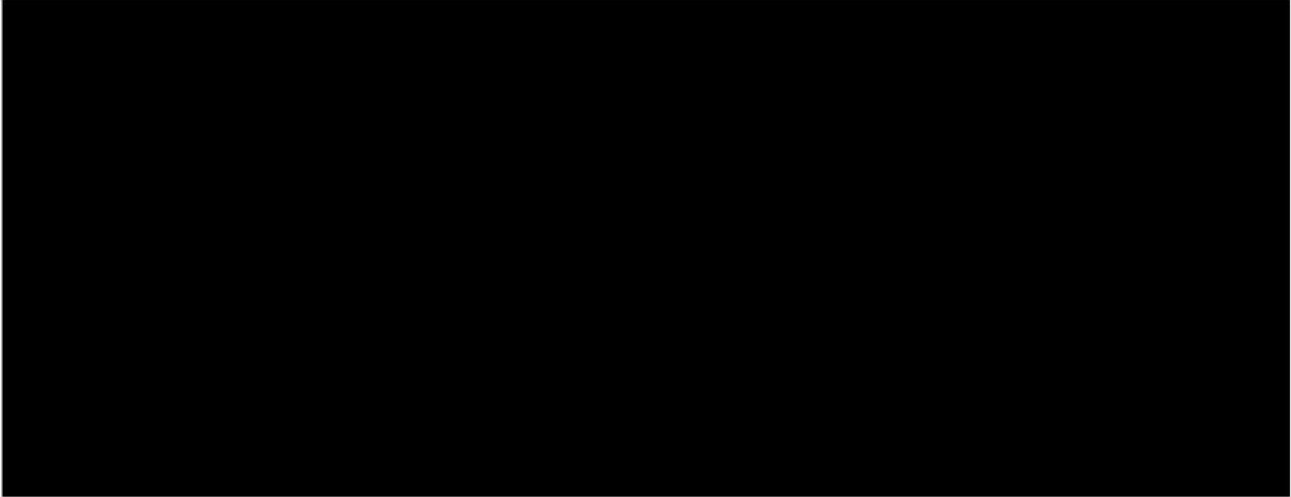
Finanstilsynet pekte i foreløpig rapport på svakheter i bankens kredittbevilgningsprosess, herunder mangel på sensitivitetsvurderinger, og ba om styrets kommentarer. Finanstilsynet reiste også spørsmål om banken har en tilfredsstillende mal for kredittsaker på BM. Styret skriver i sitt svar at de mener det har vært en positiv utvikling i kredittoppsettene de siste årene og at oppsett og innhold som mottas til behandling i styresammenheng er av god kvalitet, og etter hvert har fått en fast struktur, spesielt fra og med 2019. Styret skriver videre at en ny og forbedret systemløsning for kredittsaker er tatt i bruk, og at styret vil vurdere om denne løsningen er tilfredsstillende eller om det kan være aktuelt å utvikle et eget og mer omfattende saksoppsett som på en bedre måte belyser relevante forhold, herunder sensitivitetsvurderinger. Eventuelle manglende tekniske løsninger vil bli løst med kompenserende tiltak med tilleggsvurderinger i saksnotat. Finanstilsynet noterer seg styrets kommentarer.

Finanstilsynet pekte i foreløpig rapport på at det i kreditthåndboken ikke var beskrevet hvordan lønnsomhetsvurderinger skal dokumenteres i kredittsakene. Styret skriver i sitt svar at de vil ta en nærmere vurdering av dette når kreditthåndboken skal revideres.

Finanstilsynet reiste i foreløpig rapport spørsmål om det burde etableres en rutine for årlig gjennomgang av BM-engasjementer over en viss størrelse, og ba om styrets kommentarer. Styret skriver at banken følger opp BM-engasjementer på årlig basis og for enkelte store kunder er oppfølgingen tettere. Finanstilsynet noterer at styret vil vurdere å beskrive en rutine for oppfølging mer eksplisitt ved neste revisjon av kreditthåndboken.

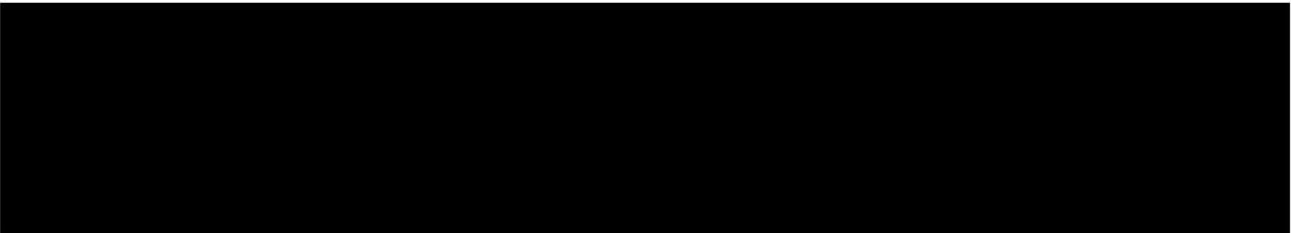
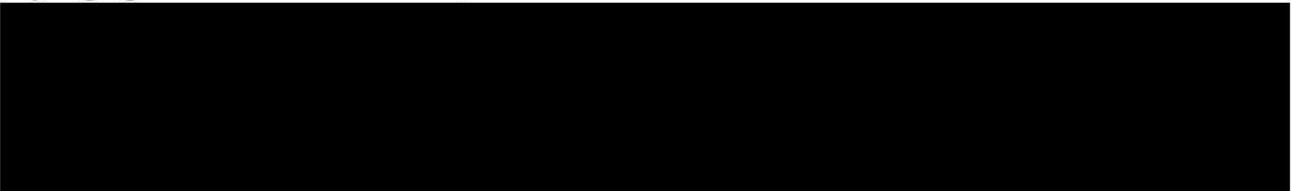
Enkeltengasjementer

Styring og kontroll av likviditetsrisiko

Styring og kontroll likviditetsrisiko

Markedsfinansiering

Styring og kontroll markedsrisiko

I foreløpig rapport stilte Finanstilsynet spørsmål til bankens vurderinger knyttet til mandatet for investering i finansielle instrumenter. Finanstilsynet understreket at avkastningen på bankens investeringer skal dekke kostnad for kapital- og likviditet benyttet og påpekte at fri kapital alternativt kan brukes til ordinær utlånsvirksomhet. Finanstilsynet understreket betydningen av å ha tilstrekkelig kompetanse på investeringsområdet for å sikre god styring og kontroll.

Styret skriver i sitt tilsvarende svar at hovedformålet med handel i finansielle instrumenter er å ivareta krav om forsvarlig likviditetsbuffer og strategiske eierinteresser. Styret skriver at de vil se nærmere på formålet med handel i finansielle instrumenter i forbindelse med revisjon av Markedspolicyen våren 2020. Finanstilsynet tar styrets svar til etterretning.

Rammer

I foreløpig rapport pekte Finanstilsynet på at banken ikke har etablert rammer for renterisiko og eiendomsrisiko og videre at risikorapporten ikke inneholder informasjon om utnyttelse av delrammer pr sektor og bransje. Av styrets tilsvarende svar kommer det frem at delrammer måles og rapporteres administrativt på løpende basis. Finanstilsynet noterer seg at banken vil etablere ramme for renterisiko og eiendomsrisiko og innarbeide dette i Markedspolicyen våren 2020. Ramme for renterisiko og eiendomsrisiko vil bli innarbeidet i risikorapporteringen til styret. Finanstilsynet tar styrets svar til etterretning.

Etterlevelse av hvitvaskingsregelverket

Organisering

Bankens øverste ledelse har det overordnede ansvaret for etterlevelse av hvitvaskingsloven, og har utpekt driftsansvarlig, som bankens AHV-ansvarlig. Rollen er plassert i bankens andrelinje og stillingen inngår ikke i bankens øverste ledelse. Banken viste til at små foretak underlagt krav om etterlevelsesfunksjon (compliance) i henhold til CRR/CRD IV-forskriften, og med begrensede ressurser, vil kunne ønske å samle kompetansen i andrelinjen og dermed plassere hvitvaskingsansvarlig her. I foreløpig rapport pekte Finanstilsynet på at det må foreligge en dokumentert, risikobasert begrunnelse for en slik organisering, noe banken utarbeidet og ettersendte. Vurderingen er styrebehandlet og hvitvaskingsansvarliges rett og plikt til å rapportere direkte til styret, samt delta i møter i ledergruppen, inngår i AHV-ansvarliges oppdaterte stillingsbeskrivelse.

Risikovurdering og rutiner

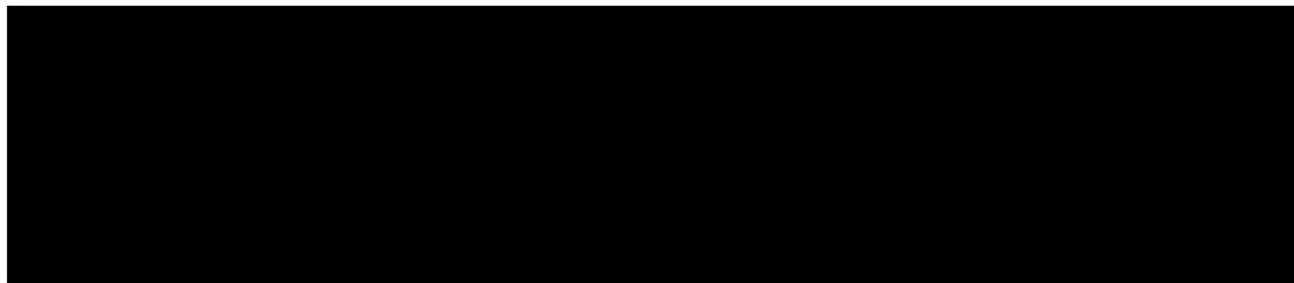
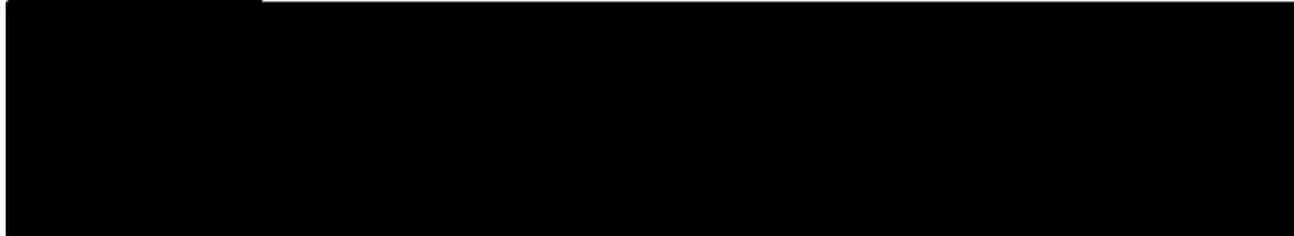
Bankens risikovurdering består av Risikorapport AHV 2019 og en risikomatrise. Denne lister risikodrivere tilknyttet kundetyper, kundeforhold, produkter og tjenester, transaksjoner og distribusjonskanaler. For hver risikodriver identifiseres iboende risiko, kvaliteten av tiltak og restrisiko. For risikodrivere hvor restrisiko anses som moderat eller sterk vurderes behov for risikoreduserende aktiviteter. For risikodrivere vurdert med restrisiko, har banken utarbeidet en handlingsplan som viser tiltak, omfang og dato for forventet slutføring for disse.

Bankens rutineverk er utarbeidet av Eika og tilpasset banken ved at det er lagt inn foretaksspesifikk informasjon, beskrivelser og vurderinger. Banken har også utarbeidet et eget digitalt bibliotek, hvor alle relevante interne og eksterne dokumenter er lett tilgjengelig for bankens ansatte.

Under tilsynet, og i foreløpig tilsynsrapport, presiserte Finanstilsynet at det kan være behov for å se på en kundes transaksjoner lengre tilbake enn 3-6 måneder, slik rutine for saksbehandling i transaksjonsklienten beskriver. Finanstilsynet påpekte også at banken bør vurdere behovet for kontrollrutiner for å påse at kunder underlagt forsterket kundetiltak følges opp årlig i henhold til rutine. Det er AHV-ansvarlig som årlig sender ut kundelister til de respektive kundebehandlerne, med påminnelse om å utføre kundekontroll, men hvorvidt disse faktisk gjennomføres eller ei fanges ikke opp i bankens kontroller eller systemer. I bankens tilsvarende skriver styret at AHV-ansvarlig påser at alle høyrisikokunder følges opp løpende og i tråd med etablert rutine. Styret meddeler at banken har etablert rutine for kontrolltiltak i første og andre linje, og at denne operasjonaliseres med egen kontrollplan med aktiviteter i begge linjer. Dette mener styret vil forsterke og forbedre kontroll med høyere kvalitet på alle områder vedrørende hvitvasking.

Under stedlig tilsyn kom det fram at det er noe usikkerhet knyttet til eksterne leveranser som PEP-lister og transaksjonsovervåkning. Finanstilsynet understreket derfor i foreløpig rapport at banken må ta aktivt eierskap til innkjøpte tjenester og Eika-leveranser, samt at det bør etableres interne kontroller for å påse at disse tilfredsstillt kravene i hvitvaskingsloven. Banken skriver i sitt tilsvarende at banken følger opp etterlevelsen av lovbestemmelsene tett, herunder løpende opplæring og adressering av relevante risikoer, rutiner og arbeidsprosesser overfor ansatte. Styret adresserer ikke behovet for interne kontroller av innkjøpte tjenester og Eika-leveranser i sitt tilsvarende, men skriver at banken har et aktivt eierskap til disse tjenestene. Finanstilsynet understreker at det er banken som har ansvar for at tjenestene tilfredsstillt lovkravene.

Risikoklassifisering

Finanstilsynet stiller spørsmål ved om denne løsningen i tilstrekkelig grad gjør banken i stand til å identifisere høyrisikokunder på etableringstidspunktet. Ved kundeetablering har banken begrenset historisk kjennskap til kunden og det vil derfor være mer utfordrende å vurdere hva som utgjør foretakets normale transaksjoner. Kundens risikoklasse legger føring for hyppigheten og intensiteten i den videre løpende oppfølgingen og ved at nye BM-kunder nesten utelukkende vurderes til normal

risiko ved etablering, følger det også at den løpende oppfølgingen vil være sjeldnere og mindre omfangsrik. Endringer, avvik og mulige mistenkelige transaksjoner vil følgelig kunne bli vanskeligere, eller ta lengre tid, å fange opp. Finanstilsynet understreket at manuell kundeetablering ei heller eliminerer kundens iboende risiko, herunder næringsrisiko. Finanstilsynet ba i foreløpig rapport styret vurdere behov for endring av rutineverket for risikoklassifisering av BM-kunder.

Styret skriver i tilsvaret at de merker seg Finanstilsynets tilbakemelding, og informerer om to planlagte tiltak i bankens "AHV-handlingsplan BM". Banken skal gjennomgå og vurdere BM-porteføljen med bakgrunn i høyrisiko-næringer, og arbeidet vil ta utgangspunkt i Justis- og beredskapsdepartementets nasjonale risikovurdering. Det skal også foretas en evaluering og oppdatering av AHV-rammeverket som sikrer tettere oppfølging av BM høyrisikokunder BM, samt årlig revurdering av BM kunder som tidligere var klassifisert til høyrisiko.

Kundetiltak og rapportering av mistenkelige transaksjoner

Stikkprøvene som ble gjort før det stedlige tilsynet, viste generelt et forbedringspotensial når det gjelder å dokumentere hvilke kundetiltak som gjennomføres, og kunderådgivers vurderinger. Finanstilsynet stilte i foreløpig rapport spørsmål ved om det lave antallet BM-kunder rapportert til Økokrim kunne indikere underreportering. I tilsvaret svarer styret at de ikke deler denne oppfatningen, og understreker at også BM-kunder løpende blir rapportert dersom det etter nærmere undersøkelser og dokumentasjon ikke kan avkreftes at det foreligger mistenkelige forhold. Styret skriver videre at "normalt vil slike undersøkelser ta noe tid". Finanstilsynet minner om § 27 (2) som pålegger rapporteringspliktige å varsle Økokrim umiddelbart etter en mistenkelig transaksjon dersom denne ikke er mulig å stanse. Finanstilsynet understreker at banken kan sende oppdatering til Økokrim i impliserte rapporter, dersom det fremkommer ny informasjon eller dokumentasjon på et senere tidspunkt.

Finanstilsynet minnet også om viktigheten av at undersøkelser av mulig mistanke er basert på tilgjengelige kilder om modus operandi. Finanstilsynet viste til bankens håndtering av en konkret kunde på bakgrunn av stikkprøve gjort av kundegruppen PM-høyrisiko. Kundens transaksjonsmønster, forklaring, mottakerland, frekvens og beløp ga tydelige indikasjoner til kjent modus for nettbaserte overgrep mot barn. I foreløpig rapport uttrykket Finanstilsynet oppfatning om at banken burde rapportert forholdet

etter telefonkontakt med kunden i mai 2017.

Styret skriver at de mener saken ble håndtert på en tilfredsstillende måte, og at banken valgte å bruke nødvendig tid på kartlegging og undersøkelser for på den måten å sikre en tilstrekkelig konkret og utfyllende rapport til Økokrim. På bakgrunn av bankens tilsvaret, ser Finanstilsynet behov for å utdype bakgrunnen for vurderingen nærmere.

Banken rapporterte forholdet

etter at rådgiver i en periode hadde fulgt med på transaksjonsmønsteret og foretatt undersøkelser. Ifølge rapporten hadde kunden sendt

Banken kontaktet kunden i

da de stusset på aktiviteten på konto og ville få avkreftet om kunden ble forsøkt utnyttet. Banken stilte spørsmål om kontoaktiviteten, hvorpå kunden forklarte at dette var penger til venner som han hjelper

økonomisk, og at formålet ikke var betaling for varer/tjenester. Kunden ønsket ikke å gi ytterligere informasjon utover dette. Ved spørsmål om han skal reise til Filipinene selv var svaret fra kunden at det muligens skulle skje i ferien. Ifølge bankens logg ble kunden etter dette lagt på forsterket kundekontroll, og AHV-ansvarlig ble informert.

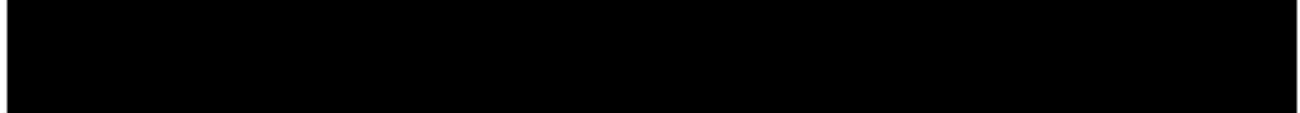

Finanstilsynet deler styrets syn på viktigheten av gode undersøkelser, men understreker at rapporteringspliktige ikke har plikt eller ansvar for å kartlegge primærforbrytelsen, og at rapporteringsplikten utløses på lavt mistankegrunnlag. Finanstilsynet er derfor uenig i styrets vurdering av at det var nødvendig å bruke ett år på kartlegging og undersøkelser for å kunne sende en rapport av tilstrekkelig kvalitet til Økokrim. Finanstilsynet finner det kritikkverdig at banken ventet så lenge med å rapportere til Økokrim, og vurderer behandlingen av saken som brudd på rapporteringsplikten. Finanstilsynet mener det etter kundekontakten forelå tilstrekkelig mistenkegrunnlag til å utløse rapporteringsplikten. Saken illustrerer viktigheten av å etterleve forpliktelsen om umiddelbar rapportering til ØKOKRIM, for å bidra til at et pågående kriminelt forhold opphører så raskt som mulig.

Ettersom transaksjoner hadde funnet sted, og bankens undersøkelser og kundekontroll ikke avkreftet mistanke, kan Finanstilsynet ikke si seg enig i styret vurdering av at det var behov for å gjøre ytterligere undersøkelser "for å sikre en konkret og utfyllende rapport med nødvendig dokumentasjon". Finanstilsynet har heller ikke mottatt dokumentasjon som viser hvilke undersøkelser, utover telefonsamtalen med kunden, som ble foretatt.

Finanstilsynet vurderer at banken har vært i brudd med §§ 17 og 18 i dagjeldende hvitvaskingslov, som pålegger banken å undersøke mistenkelige transaksjoner og av eget tiltak oversende opplysninger til Økokrim dersom ikke undersøkelser avkrefter mistanke. Finanstilsynet vurderer videre brudd på forbudet mot å gjennomføre transaksjoner som medfører rapporteringsplikt, i henhold til § 19. Finanstilsynet kjenner ikke omfanget av transaksjoner etter MT-melding ble sendt, men i kundelogg fra 30. oktober 2018 skriver rådgiver "kunden fortsetter å sende penger også i oktober. Sjekk med AHV ansvarlig hva vi skal gjøre". Finanstilsynet finner det kritikkverdig at banken i denne saken ikke iverksatte restriksjoner for å begrense kundens mulighet til å fortsette overføringene etter at tilstrekkelige kundetiltak ikke lot seg gjennomføre.

Finanstilsynet minner om at lovens formål er å forebygge, så vel som å avdekke transaksjoner med tilknytning til utbytte av straffbare handlinger. Finanstilsynet er av den oppfatning at raskere rapportering og sperring av banktjenester kunne avverget nye lovbrudd.

Det har de siste årene vært bred mediedekning av, og søkelys på, saker som gjelder nettbaserte overgrep mot barn. EFE har holdt presentasjoner for rapporteringspliktige og understreket deres avgjørende rolle i avdekking av slike saker, herunder operasjon Dark Room som ble offentlig kjent allerede i 2016. I Norge er de fleste dommer for direkteoverførte overgrep knyttet til Filipinene, og Europol rapporterte i 2016 om at gjerningspersoner som bestiller slike, også reiser til det aktuelle landet for å begå fysiske overgrep. Kripos erfarer at dette også kan gjelde norske gjerningspersoner.

Finanstilsynet viste i foreløpig rapport også til mangelfull løpende oppfølging av kundeforholdet til

Finanstilsynet vurderer at banken, til tross for å ha innhentet informasjon og stilt spørsmål til kunden, ikke har hatt tilstrekkelig forståelse og oversikt over kundeforholdet. I bankens systemer er foretaket registrert med åpenlyse feil, som å være finansiell institusjon, drive bankvirksomhet og at konto innehaver var hjemmehørende i et annet land. Banken syntes heller ikke å ha oversikt over kundeforholdets formål og tilsiktet art eller ha utført tilstrekkelige forsterkede kundetiltak, i henhold til hvitvaskingsloven § 17.

Styret erkjenner i bankens tilsvarende at kundetiltak og løpende oppfølging i dette tilfellet kunne vært bredere og av høyere kvalitet. Finanstilsynet registrerer at kunden, ved forespørsel fra banken, ikke har ønsket å redegjøre for midlenes opprinnelse og formål med transaksjoner som har funnet sted. I henhold til hvitvaskingsloven § 24 skal løpende oppfølging blant annet omfatte å overvåke at transaksjoner er i samsvar med innhentede opplysninger om kunden og kundeforholdets formål og tilsiktet art. Dersom kundetiltak som ledd i løpende oppfølging ikke kan gjennomføres skal rapporteringspliktige avvikle kundeforholdet. Finanstilsynet vurderer at banken var i brudd med hvitvaskingsloven § 24. Kunden hadde på tilsynstidspunktet endret hovedbankforbindelse og kundeforholdet med foretaket er nå avviklet.

Finanstilsynet minner om at undersøkelsesplikten i hvitvaskingsloven av 2018 ble utvidet fra å gjelde mistenkelige transaksjoner, til å omfatte alle mistenkelige forhold. Dette innebærer blant annet at rapportering skal omfatte alle relevante momenter for mistankegrunnlaget, herunder knytninger mellom kunder og/eller andre personer og foretak som er relevante. Det vises videre til viktigheten av at rapporteringen er tilstrekkelig konkret, for eksempel med datoer, og størrelser på transaksjonene.

Finanstilsynet ber styret påse at nødvendige tiltak og opplæring, i henhold til § 36, iverksettes for å øke bankens kompetanse hva gjelder å identifisere mistenkelige transaksjoner, herunder opplæring i kjente modus operandi som del av å sikre tilstrekkelig kunnskap om, og etterlevelse av, undersøkelses- og rapporteringsplikten i § 25 og 26.

Det bes om at Finanstilsynet får oversendt protokollen fra styremøtet hvor Finanstilsynets merknader blir behandlet.

Kopi av dette brevet bes sendt til ekstern revisor.

For Finanstilsynet

Linda Støle Hårstad
seksjonssjef

Ove Holstangen
tilsynsrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevne signaturer.